

Juli Palou Sangrà 37265720Q
Professor titular Universitat de Barcelona
Adreça particular: c. Taulí 34 B-5
08208 Sabadell
Adreça professional: Campus Vall d'Hebron, Passeig de la Vall d'Hebron, 171
08035 Barcelona
Adreça electrònica: jpalou@ub.edu
Telèfons de contacte: 600739197/ 934035079

Montserrat Fons Esteve
Professora titular Universitat de Barcelona
Adreça particular: c De l'alzina, 38-40, 1r 3a.
08024 Barcelona
Adreça professional: Campus Vall d'Hebron, Passeig de la Vall d'Hebron, 171
08035 Barcelona
Adreça electrònica: mfons@ub.edu
Telèfons de contacte: 687616021 / 934035077

El pensament és el pensament del pensament.

James Joyce
Ulisses

Títol: Escriure, escriure'm

Subtítol: El text com a mediació entre el món interior i l'exterior

Resum: Qualsevol acció comunicativa té un destinatari. En aquest monogràfic parlem dels textos escrits que tenen com a destinatari la mateixa persona que els escriu; els tractem com un recurs per promoure el retorn del pensament sobre ell mateix. No es tracta d'exposar què s'ha après, sinó d'escriure sobre què ha comportat el nou aprenentatge.

Paraules clau: pensament, reflexió, escriure, transformació, experiència.

La incerta llar del pensament

A fe que el pensament és de naturalesa estranya! Sorgeix d'allò que encara no hem sabut pensar, de l'impensat, i té una vida pròpia que ens atreu pel seu capteniment, sempre rar i singular. En ocasions, som tan ingenus que parlem com si el pensament fos un objecte que podem posseir. **No ens adonem que, en qualsevol situació comunicativa, hi ha un pensament que queda lliure, amb**

vida pròpia, que se'n va més enllà de les paraules. Aquest pensament, el que no es pot expressar amb paraules, és el que anomenem amb un terme tan precís com és: inefable.

No habita en el llenguatge, però sabem que hi és, que circula amb llibertat i que, tal vegada, potser només vivim per buscar-lo, localitzar-lo i conduir-lo allà on ens pot ajudar a construir un nou discurs sobre el nostre món. No som, com sovint ens volen fer creure, éssers endreçats. Som un anar i venir constant entre allò que tenim i allò que desitgem; som pensament pensat i pensament que es pensa. Per tant, incomplets i passionals, que vol dir que patim perquè sentim la inclinació cap a alguna cosa que no podem arribar a posseir.

No tenim dues cares, la passió per un costat i la raó per un altre. En tenim una de sola, perquè vivim en un pensament que és passional o, si ho voleu, amb la passió que ens genera el pensament. Una passió que ens fa sentir més vius quan disposem d'espais compartits que són càlids, on es poden contrastar parers sense prendre mal, i quan disposem d'espais per a la reflexió personal, on podem generar nous ordres, que afecten la manera de pensar, les maneres de dir i, també, les maneres de fer.

En aquests monogràfic posarem el focus d'atenció en els darrers espais que hem citat, tot i reconèixer la seva interdependència amb els altres; no la podem passar per alt, ja que el material amb el qual ens construïm i ens reconstruïm porta sempre l'empremta del nostre entorn social. Aprenem amb els altres, dels altres i contra (perquè també ens hi oposem) els altres. Però també aprenem d'aquest *jo* que es tracta a si mateix com un *tu* per iniciar un debat, que no un soliloqui. Ningú no parla sol amb ell mateix si s'aixopluga en la casa del pensament i s'atreveix a vestir les idees que en sorgeixen amb noves paraules, si gosa vestir aquestes idees amb un discurs diferent.

Del pensament a les idees

Tenim, per tant, tres moments del pensament. El que encara no podem posseir, perquè té vida pròpia més enllà de les nostres paraules. El que es genera en un veritable diàleg amb els altres. I el que construïm en solitud, quan només

ens abriguen la nostra capacitat de raonar i el llenguatge. Un pensament es tradueix en idees concretes quan es pot expressar en paraules. L'etimologia de la paraula ἰδέα (idea) remet a “visió”. Les idees ajuden a veure-hi d'una altra manera.

Des de fa anys, sabem que quan escrivim la percepció que tenim de la temàtica que tractem millora, perquè del trànsit que es genera quan les idees van a les paraules i quan les paraules van a les idees sempre en sorgeix alguna cosa que abans no hi era. Des de fa anys també sabem que qualsevol text, oral, escrit o multimodal, l'hem de situar en el que anomenem paràmetres de la situació comunicativa. Això vol dir que hem de considerar d'entrada a qui ens adrecem, per quin motiu ho fem i en quin context (Palou i Fons, 2015).

De la barreja dels elements que acabem d'enumerar emergeix la selecció del tema, del vocabulari, de les construccions gramaticals, de les metàfores, etc. En el millor dels casos els textos, sobretot quan són escrits, passen pel sedàs dels comentaris dels altres: els companys els poden valorar, els docents detectaran allò que no acaba de funcionar i els lectors també hi podran dir la seva. Però el títol del monogràfic que presentem ja ens fa veure que l'escrit, en aquest cas, se'n va per uns circuits diferents.

Del *tu* a un *jo* que es transforma

Tot procés d'aprenentatge comporta una transformació, deixar un estat per assolir-ne un altre. Aquest procés comporta una nova manera de construir una relació amb l'entorn. Els aprenentatges, siguin del tipus que siguin, relliguen uns continguts amb el context i amb persones concretes. És molt probable, posem pel cas, que recordem com, quan i amb qui vam aprendre a anar amb bicicleta. Tenim encara presents allò que vam sentir, la satisfacció, el gest de les persones que eren al nostre costat, etc.

Saps anar amb bicicleta? Darrere el sí o el no hi ha, potser a l'ombra, una experiència. Alguns autors (Bourdieu, 1997; Wittek, 2012) fan referència al que anomenen “trajectòria d'aprenentatge”; o, en altres paraules, les experiències que han deixat petjada en la nostra vida. Els textos reflexius, els que escrivim

per a nosaltres mateixos, volen donar sentit a aquestes petjades que ens han transformat. Una de les millors maneres de reconèixer-nos en aquestes transformacions és escriure, és escriure'ns. Hem de saber qui érem i qui som, i què ha passat entremig. Per això ens enviem missatges que parlen de nosaltres com si forméssim part d'aquest *altres* del *nos-altres*.

La capacitat de reflexionar no és el privilegi d'uns quants, sinó que es troba a l'abast de tothom. De tothom, sense excepció. Menuts i grans, dones i homes, més espavilats i no tan espavilats. Tothom té la capacitat de modelar el món amb la seva ment, i els seus sentiments. L'assimilació que fa Aristòtil de la ment amb la mà és molt aclaridora. Per al que va ser mestre d'Alexandre el Gran, la ment, talment com fa la mà, dóna una forma concreta a l'entorn i d'aquesta manera l'humanitza.

Quan proposem l'anar cap endins que representen els textos reflexius, no és per fugir d'aquesta responsabilitat d'humanitzar el món, sinó per la necessitat de repensar la relació que tenim amb tot allò que ens arriba de fora. Només hi ha aprenentatge quan el familiar se'ns fa estrany. Davant l'estrany que arriba de fora el tema de fons no és la curiositat, ni tan sols l'acceptació, sinó trobar la manera més convenient de reorganitzar el món conegut. Aprendre no és reproduir allò que els altres diuen, sinó reflexionar sobre com ens modifica allò que diuen. Es tracta d'escriure, no per a un altre, sinó per un jo que es tracta a si mateix com si fos un altre, perquè s'escriu no per dir-se allò que sap, ni tan sols per dir allò que els altres esperen que digui, sinó per explorar com se situa davant l'estrany.

L'acció d'escriure no és innòcua. Permet extreure a fora allò que es troba dins i que, en ocasions, ni sospitem que hi era. No es tracta de provocar un cara-a-cara, si és que per això entenem la trobada de dues cares que són velles conegudes. Es tracta de buscar l'altra cara de la nostra realitat, aquella que podem intuir, però encara desconeixem.

L'escrit com a refugi del pensament

Els textos reflexius no són la recerca d'un refugi per quedar-s'hi, sinó d'un refugi on amb calma i sense pressions tot es pugui tornar a endreçar. Ha d'haver-hi un diàleg constant entre el *jo* que mira cap endins i el *jo* que mira cap enfora. Si és cert que sempre estem immersos en activitats (anar amb bicicleta, llegir, comprar, fer el menjar, escriure, penjar un quadre, etc.), també és cert que aquestes activitats requereixen un espai per pensar-les. Aquest és el toc d'atenció que pretenem donar amb l'elaboració d'aquest monogràfic.

Volem mostrar maneres de fer, amb grups d'alumnes de diferents edats, que propicien un diàleg del pensament amb ell mateix. Ens referim sempre a la redacció de textos escrits com una activitat reflexiva. Ben cert que escriure per a un destinatari exigeix una reflexió sobre què volem manifestar i com volem fer-ho. Però els textos que prioritzem en aquest monogràfic són uns altres. Són els que s'adrecen a la mateixa persona que els escriu.

Escriure'm, per buscar allò que hi ha dins, per disposar d'un espai on posar paraules a sensacions, per construir un discurs que s'ha desplaçat, si més no, una mica del que abans podíem construir. Escriure'm per expressar què sento i com em sento. Ningú ha de jutjar el text, tret que ho faci jo mateix, des de la meva capacitat de concebre'm com un altre. Escriure'm per anar més enllà de qualsevol disciplina del saber.

Els textos als quals fa referència aquest monogràfic els entenem com un espai de retorn del pensament sobre ell mateix, perquè tenim el convenciment que Joyce la va encertat quan al seu *Ulisses* deixava escrita la sentència que encapçala aquesta presentació del monogràfic: El pensament és el pensament del pensament.

Així, en el primer article Susana Sánchez y Carmen González valoren la capacitat dels infants d'expressar per escrit les vivències del propi jo. En el seu article *¿Cómo es un buen maestro para ti?* exposen com els infants de 1r i de 4t, a través d'una activitat d'escriptura, estableixen vincles entre el món interior i exterior i expressen el que valoren dels seus mestres. Seguidament, Mireia Pérez-Peitz a *Ajudar a escriure per escriure's* explica com la conversa, el dibuix

i el text han estat excel·lents mediadors perquè cada alumne se situï en el seu repertori lingüístic i com l'acompanyament respectuós de la mestra ajuda a donar forma als pensaments dels alumnes. També, Ariadna Saiz ens parla dels repertori lingüístic dels plurilingües a *Escribir sobre las lenguas que nunca suelo escribir*. L'autora desgrana les creences que els alumnes dels darrers cursos de primària expressen quan narren. A l'escriure hi ha un retrobament amb l'altre jo

BOURDIEU, P. (1997): *Razones prácticas. Sobre la teoría de la acción*. Barcelona. Anagrama.

PALOU, J. i FONS, M. (2015). «Escriure per aprendre. Aprendre per escriure». *Guix*, núm. 418, p. 13-16.

WITTEK, A. L. (2012): «The activity of “writing for learning” in a nursing program – trajectories of Meaning Making». *Outlines. Critical Practice Studies* 14 (1), 73-94.